

Emil Juliš 21. 10. 1920 Praha – 25. 12. 2006 Louny

dokončení z minulého vydání

básník, autor experimentální poezie a prózy, výtvarník, držitel Ceny Jaroslava Seiferta a Státní ceny za literaturu, laureát Ceny města Mostu za rok 1996

Nedlouho po svých 86. narozeninách zemřel vloni o vánočních svátcích básník, jehož životní osudy jsou spojeny i s městem Most, v němž prožil značnou část svého dospělého věku, téměř třicet let, a s nímž spojil významný díl své tvorby. Ačkoli je jeho jméno širší veřejnosti neznámé, významně se zapsal do české experimentální i klasické poezie druhé poloviny 20. století. Patřil k autorům zamlčovaným, ne však umlčeným.

V únoru 1968 Emil Juliš spolupodepsal prohlášení kulturních pracovníků Mostecka „*Chceme do toho mluvit*“ a v době srpnové okupace byla v mimořádném vydání Kulturního kalendáře Mostecka z 22. srpna 1968 otištěna jeho báseň *Křik Koruny české*. Něco podobného Juliš zopakoval ještě v *Dialogu* k prvnímu výročí okupace v roce 1969. Na začátku normalizace pak pro Juliše, stejně jako pro řadu jeho přátel, přichází zákaz publikování a nastává dlouhý čas psaní do šuplíku. Julišovy básně ve strojopisech jsou přístupné jen úzkému okruhu lidí, kteří se dostanou k samizdatové literatuře.

Experimentování v Julišově tvorbě skončilo, vyčerpal dle vlastních slov všechny možnosti, které ho zajímaly. Počátkem 70. let se vrátil k tradičnímu typu poezie, volněmu verši, ale experimentální zkušenost zachoval jako zdroj básnické tvorby. V jeho poezii 70. a 80. let se střídají delší hymnické básně s krátkými úvahovými texty a prózami. I vlivem osobního a politického vývoje nabývá jeho poezie na expresivitu a směřuje k básnické reflexi společenské situace. V roce 1975 je v edici Petlice vydána sbírka *Caput mortuum*, o rok později vznikají *Mramor na pálení vápna* a *Tiché krátery*. Všechny vycházejí zásluhou básníka Petra Kabeše v roce 1981

jako trojsbírka *Jablko nevrátím květu* v edici Petlice, v roce 1984 pak v edici Expedice. Byly do nich zařazeny i sbírky, které Juliš napsal na motivy kreseb teplického výtvarníka Zdeňka Veselého, např. *Nelehké spočinutí*. V 70. a 80. letech autor jednotlivé básně i celé sbírky opakovaně přepracovával, slučoval pod rozdílnými názvy a od roku 1988 vydával tiskem opět s odlišnými tituly a v jiném uspořádání.

Podstatným bylo pro Juliše setkání s výtvarníkem Jiřím Sozanským v roce 1981, který společně s přáteli pracoval na svých realizacích v interiérech a exteriérech likvidovaného starého města. V knize Libora Michalce *Rozhovory z přelomu tisíciletí* k tomu Emil Juliš uvádí: „*Most, Mostecko, i když bylo nejméně zdevastované, působilo na mě zvlášť přitažlivě. Zní to paradoxně, vždyť tady se odkrývalo peklo (o pekle psal už Dante). Ohně ocelárny, prohořívající vrstvy uhlí povrchových šachet, detonace z bouraného starého Mostu, ohně bezdomovců na výsypce uprostřed vyklizeného města, nakonec zbývá ta nejstarší část kolem kostela sv. Václava, osvětlovaná zášlehy plamene z nedalekého komínu chemičky, říkám jí Zóna. Pracuje tu uprostřed ruin několik umělců z Prahy, vytvářejí fragmentární postavy a ty tu*

Emilu Julišovi (vlevo) blahopřeje k udělení Ceny města Mostu dr. Otakar Moravec. Foto: Pavel R. Vejrážka

„žijí“ mezi těmi ruinami, až je vzbuchy spolu s těmi baráky smetou, zničí v mraku prachu. Ta zkáza města vyvolávala představy tohoto kusu země až do prehistorie, vyhybných šelem a ryb, přivalů vod. Promlouvají lidé-sochy atd. Nemo-hou uniknout – podřezávají pod sebou větve. Ničí životní prostředí. A i z toho vznikají básně, poezie až mýtus zaniklého místa, města...“

Likvidované město bylo pro Juliše inspirací pro básně, uspořádané později ve sbírce *Blížíme se ohni*,

kteřá byla nejprve vydána bez jeho vědomí v roce 1987 v Mnichově v edici *Poezie mimo domov*, po dalším přepracování pak o rok později v definitivní podobě v Severočeském nakladatelství v Ústí nad Labem. Byla tak po dvou desetiletích let autorovým konečně znovu oficiálně vydaným dílem.

Velký návrat zažil Juliš na přelomu 80. a 90. let, kdy mu vyšly ještě *Gordická hlava* a *Hra o smysl*, soubory textových fragmentů, jimž byl společný důraz na životní i tvůrčí

dynamiku, ale také úzkost z nestálého světa i osobní existence. Juliš sám považuje tuto trilogii za završení svého téměř dvacetiletého po-experimentálního období.

K experimentu se vrací v dílech *Multitext A*, který v roce 1992 vydává jako bibliofilii s originální grafikou Zdeňka Sýkory lounský antikvář Pavel R. Vejrážka, a *afrikááááá* (1995), koncipovaném jako variované zrcadlové uspořádání cestopisného tématu. Mezi tím vyšel roku 1993 soubor snivých básnických próz *Cesta do města Lawn*. Povídky obsažené v této knize psal Juliš během celé doby své literární aktivity. V roce 1994 následoval výbor *Svět proměněn* a o dva roky později vychází v pražském nakladatelství Torst velká retrospektiva s názvem *Nevyhnutelnost*, do níž byly zařazeny původní texty ke knize fotografií Loun Jaromíra Funkeho, která byla k vydání připravována pro rok 1973, nakonec už ale vyjít nesměla. Julišovy texty obsahuje také bibliofilie, určená milovníkům a sběratelům knih pod názvem *Zachytit zachytitelné*. Pětadvacet kusů knihy vyrobil litoměřický učitel Ivo Vodíčka. Dvanáct z několika desítek svázaných listů obsahuje texty z Julišovy knihy *Nová země*, další částí je oddíl *Zachytit zachytitelné*.

V roce 1990, kdy se natrvalo vrátil do Loun, obdržel básník za sbírku *Blížíme se ohni* a *Gordická hlava* s přihlídnutím k celoživotnímu dílu Cenu Jaroslava Seiferta, udělovanou Nadací Charty 77 za významnou a osobitou literární tvorbu. Jeho životní dílo bylo roku 1996 oceněno také Státní cenou za literaturu. Ve stejném roce obdržel Cenu města Mostu za básnickou tvorbu vztahující se k tragickým osudovým momentům města Mostu, kdy bylo staré město likvidováno.

Emil Juliš nebyl jen básníkem. Měl vždy mnoho přátel mezi malíři a výtvarnými umělci se čas od času sám prakticky zabýval. Nejčastěji to byly koláže, jeho osobitými výtvoři jsou objekty v podobě pomalova-

ných kamenů. Emil Juliš svá díla několikrát vystavil. V letech 1970 až 1972 se zúčastnil kolektivní výstavy experimentální poezie v Amsterdamu, Stuttgartu, Norimberku, Antverpách, Liverpoolu, Oxfordu. Své fototexty, koláže a obrazy vystavoval v Litvínově (1987), Mostě (1988), v Ústí nad Labem (1989) a v Lounech (1995, 1999).

V souvislosti české a evropské experimentální poezie druhé poloviny 20. století zaujímá Emil Juliš postavení značně specifické. Zůstával vždy stranou pevnějších či volnějších seskupení a na rozdíl od básníků, jako byl Ivan Wernisch, Pavel Šrut a Petr Kabeš, nepotlačoval významovou stránku verše a věřil v osobitou výpověď poezie. Od většiny prací experimentálního proudu se Julišovy básně odlišují spojením přísného matematického algoritmu, určujícího kombinace veršů a slov v básni, a silného významového zatížení příznačného pro tradiční typ poezie: lyrismu, patosu a existenciální tematiky. Obě poetiky se u něho vzájemně doplňovaly. V Julišových verších se často setkáváme s hledáním podstaty lidství, se snahou o co nejnějnější výpověď o tomto světě, s hledáním co nejpřesnější odpovědi na otázky lidské existence. Básník a překladatel Karel Milota charakterizuje Julišovu tvorbu takto: „*Je to dílo, jež připomíná mohutný monolit s jednotlivými plochami rozdílně strukturovanými a opracovanými, ale z téhož kusu kamene.*“

V roce 2007 vydalo nakladatelství Dybbuk Julišův vlastní výbor z poezie z let 1965 až 2005 pod názvem *Pod kříží*. Básně, které autor považoval za důležité, určující, zásadní, rozdělil do osmi částí podle doby vzniku, v osmé je poezie z poslední doby, některá dosud knižně netištěná. Výbor doprovdil ilustracemi výtvarník Jiří Kubový. Titul byl v červnu 2007 nominován na Cenu Josefa Škvoreckého, kterou vyhláší Literární akademie.

Petra Trojnová

Hasič roku Vojtěch Dvořák má svou práci jako koníčka

Na světových hasičských a policejních hrách, které se konaly v Austrálii, vyhrál český tým první místo. Jedním ze čtyř členů českého družstva byl mostecký Vojtěch Dvořák. Na Magistrátu města Mostu byl oceněn jako nejlepší hasič roku.

Soutěž *Železný hasič* je složena ze čtyř disciplín, přičemž každá je měřena časem. Ten se nakonec sečte a výsledek jde do celkového pořadí. „Na každou disciplínu je sedm minut. Následují hned za sebou, takže je to celkem makačka,“ vzpomíná Vojtěch Dvořák. Do Austrálie odletěl plný sil, ale sotva vystoupil z letadla, přepadlo ho bolení v krku a horečka. Pár dnů proležel pod peřinou. I přes takový handicap byl ve výborné kondici, což se potvrdilo na vítězství českého družstva.

Soutěží se v plné výzbroji. „Museli jsme být oblečeni do zásohového kabátu, mít helmu, rukavice, na zádech dýchací přístroj. Naše výstroj váží minimálně deset kilogramů. V Austrálii bylo stále 40 stupňů Celsia. Už od šesti, půl sedmé ráno bylo pětáctičet.“ Vojta si zvolil silovou disciplínu zvanou kladivo. Desetikilovým kladivem se přesouvá závaží a pak se musí osmdesát metrů odtáhnout devadesátikilogramová figurína. Ostatní členové družstva (z Chomutova, Brna, Ostravy) se úspěšně poprali s disciplínami technickými i vytrvalostními.

Kromě soutěže *Železný hasič* v družstvu je do světových hasičských a policejních her začleněna také soutěž pro jednotlivce. V té Vojtěch Dvořák uspěl jako pátý nejlepší.

Do Austrálie odletěl rádně „nabušený“. Každý den chodil do posilovny, běhal, plaval. Byly to jeho

druhé mezinárodní závody. Vloni byl v čínském Hongkongu, kde však díky pádu na záda skončil až ve třetí desítkě.

Je hasičem z povolání. Vystudoval Odborné učiliště požární ochrany v Chomutově. Po škole bylo jediné volné místo v Ústí nad Labem, tak dojížděl ze svého bydliště v Chomutově. Když se po dvou letech uvol-

nilo místo v Mostě, přemístil se sem. „Už bych se nechtěl stěhovat jinam. Zvykl jsem si na naši partu, vím, že je na kluky spolehnouti, že jsme sehraný tým a to je velmi důležité při naší práci, kdy jeden druhému kryje při zásahu záda. Jsem tu spokojený a práce se stala mým koníčkem.“

Vojtěch je u hasičů tři a půl roku a přiznává, že ze začátku byla jeho

profese náročná nejen fyzicky, ale především psychicky. Setkat se se smrtí tváří v tvář není jednoduché. „Teď už mám leccos za sebou, už to beru jako součást své práce. Mám rizikové zaměstnání, ale já si to nepřipouštím. Jdu do všeho naplno. Možná, až jednou budu mít rodinu, děti, tak budu opatrnější, budu na sebe dávat větší pozor.“

Jak říká, když si člověk neví rady, zavolá hasiče. Vyjíždějí k nejrůznějším případům. Nejčastěji k dopravním nehodám – vyprošťovat osoby z vraku, uklízet trosky, uklízet olej vyteklý na vozovku a tak dále. Často také otvírají byty, když si někdo zabouchne, anebo když sousedé, příbuzní upozorní, že někdo nevychází dlouho z bytu. A potom samozřejmě k požárům. Dnes už mají ve výbavě 52 m dlouhý žebřík, takže ani lidé ve výškových čtrnácti- a vícepaterových domech nemusí mít obavy.

„Práci nám ztěžují špatně zaparkovaná auta. Například nedávno hořel v ulici Jilemnického kontejner a my jsme k němu kvůli špatně zaparkovaným autům neprošli. Museli jsme tedy vjet na chodník a ořezat větve ze stromů, abychom se s naším autem dostali na místo. Většinou s námi okamžitě vyjíždí policejní hlídka, která nám pomáhá situaci řešit,“ říká Vojtěch Dvořák, nadstrážmistr, kluk z terénu se třemi stříbrnými hvězdičkami. Nebavilo by ho sedět v kanceláři na teplé židli. Je rád v terénu. Jeho práce je jeho posláním. Často i o Vánocích, sobotách, nedělích... Připravuje se na další hasičské hry, které se budou v příštím roce konat v Liverpoolu a v roce 2009 v Kanadě.

Radka Slížová

Vojtěch Dvořák na Světových hasičských a policejních hrách v Austrálii promlouvá s rozhodčími krátce před závodem

Čtyřicetistupňová vedra Vojtěchu Dvořákovi disciplínu neulehčila, přesto si vedl výtečně. Foto: Archiv Vojtěcha Dvořáka

Ožily příběhy starého Mostu

„Ani jsem už nedoufala, že se někdy projdu ulicemi starého Mostu, města mého mládí, mých lásek, mých kořenů. A teď tu po třech desetiletích let stojím, rozhlížím se kolem dokola a je mi smutno. Vždyť tady stával náš dům, támhle jsem chodila do školy, tady spouštěla, divadlo a někde támhle na rohu stával antikvariát...“ vzpomíná na časy dávno minulé důchodkyně Božena Jirků. V místě, kde stávalo královské město Most, se jí ožívují dávno utlumené vzpomínky. A nebyla jediná. Zástupy mužů a žen všech věkových kategorií korzovaly v prvních listopadových dnech v prostoru dnes už vytěženého místa a vzpomínaly. Zmizelé město se jim znovu zrodilo před očima, i když jen skrze fotografie na kůlech píchnutých do země. A na místa starých časů přivedly také svoje děti.

Magistrát města Mostu, Centrum volného času a Laboratoř geoinformatiky Fakulty životního prostředí Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem tuto vzpomínku na bývalé výsypce povrchového dolu zorganizovaly. A primátor Vlastimil Vozka počín označil za raritu.

Zmizelé město se zrodilo jen na několik dnů. S přesností na dva metry byly vypodobněny prostřednictvím fotografie objekty piaristického, děkanského, minoritského kostela, budova soudu, divadla, spojitelný, pošty. Cedule označovaly, v jakých místech vedly ulice Zd. Nejedlého, Barvířská, kde stálo náměstí 14. prosince anebo renesanční kašna.

V kapli svatého Ducha čekala na všechny zájemce řada vzpomínkových předmětů, map a CD starého Mostu. A kdo chtěl a udělal si pro tu příležitost čas, mohl zhlédnout film o starém Mostě.

(ras)

V místech, kde stával starý Most, lidé vzpomínali na všední i nevědní život v královském městě. Foto: Radka Slížová